

Ocena systemu edukacji po roku od wprowadzenia reformy

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

We wrześniu 2017 roku weszła w życie reforma edukacji likwidująca utworzone w 1999 roku gimnazja i wprowadzająca ośmioletnią szkołę podstawową, czteroletnie liceum ogólnokształcące, pięcioletnie technikum, a w miejsce zasadniczych szkół zawodowych – szkoły branżowe pierwszego i drugiego stopnia.

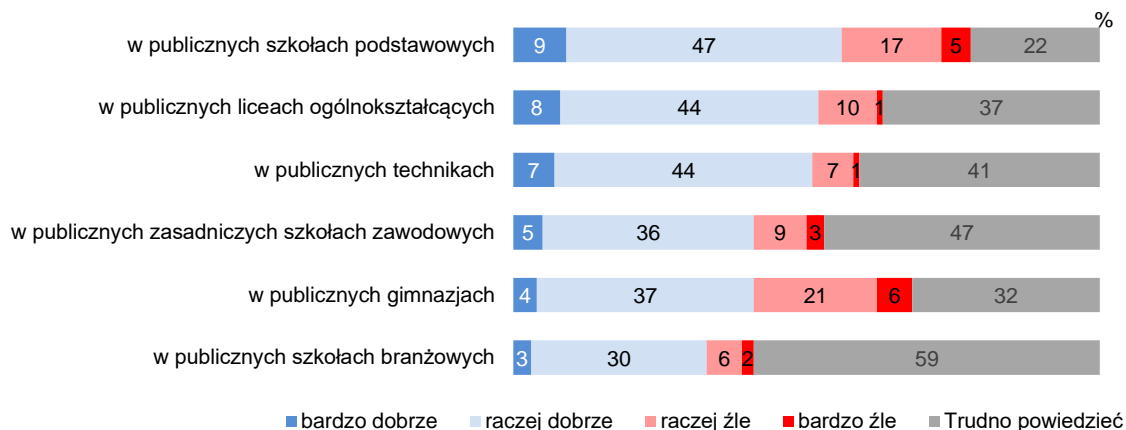
Po roku funkcjonowania reformy nie zniknęły wątpliwości co do tego, czy była ona zasadna, a także czy została odpowiednio przygotowana i właściwie wdrożona. W związku z tym pod koniec sierpnia¹ zapytaliśmy Polaków, jak oceniają nowy system edukacji, jego implementację i funkcjonowanie, przy czym szczególnie istotne dla nas były opinie i oceny rodziców mających dzieci w wieku szkolnym.

OCENA POZIOMU KSZTAŁCENIA W POLSCE

Można powiedzieć, że Polacy dobrze oceniają jakość nauczania w polskim systemie edukacji. W przypadku wszystkich typów szkół publicznych wyraźnie częściej wystawiane są oceny pozytywne niż negatywne, przy czym najlepiej wypada ocena edukacji w publicznych szkołach podstawowych (56% opinii pozytywnych i 22% negatywnych), publicznych liceach ogólnokształcących (odpowiednio 52% i 11%) oraz publicznych technikach (51% i 8%). Nieco gorzej natomiast postrzegane są wygaszane gimnazja publiczne (41% i 27%) oraz publiczne zasadnicze szkoły zawodowe (41% i 12%). Najmniej pozytywnych ocen (33%) mają wprowadzone od września ubiegłego roku publiczne szkoły branżowe, z tym że większość badanych (59%) nie jest w stanie ocenić tego nowego typu szkół w polskim systemie edukacji.

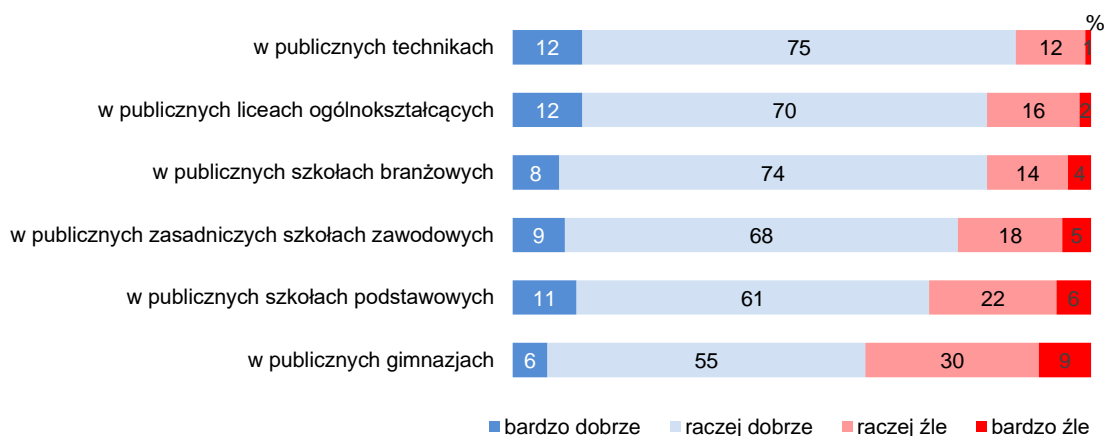
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (339) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 16–23 sierpnia 2018 roku na liczącej 1066 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) obecny poziom kształcenia w Polsce:

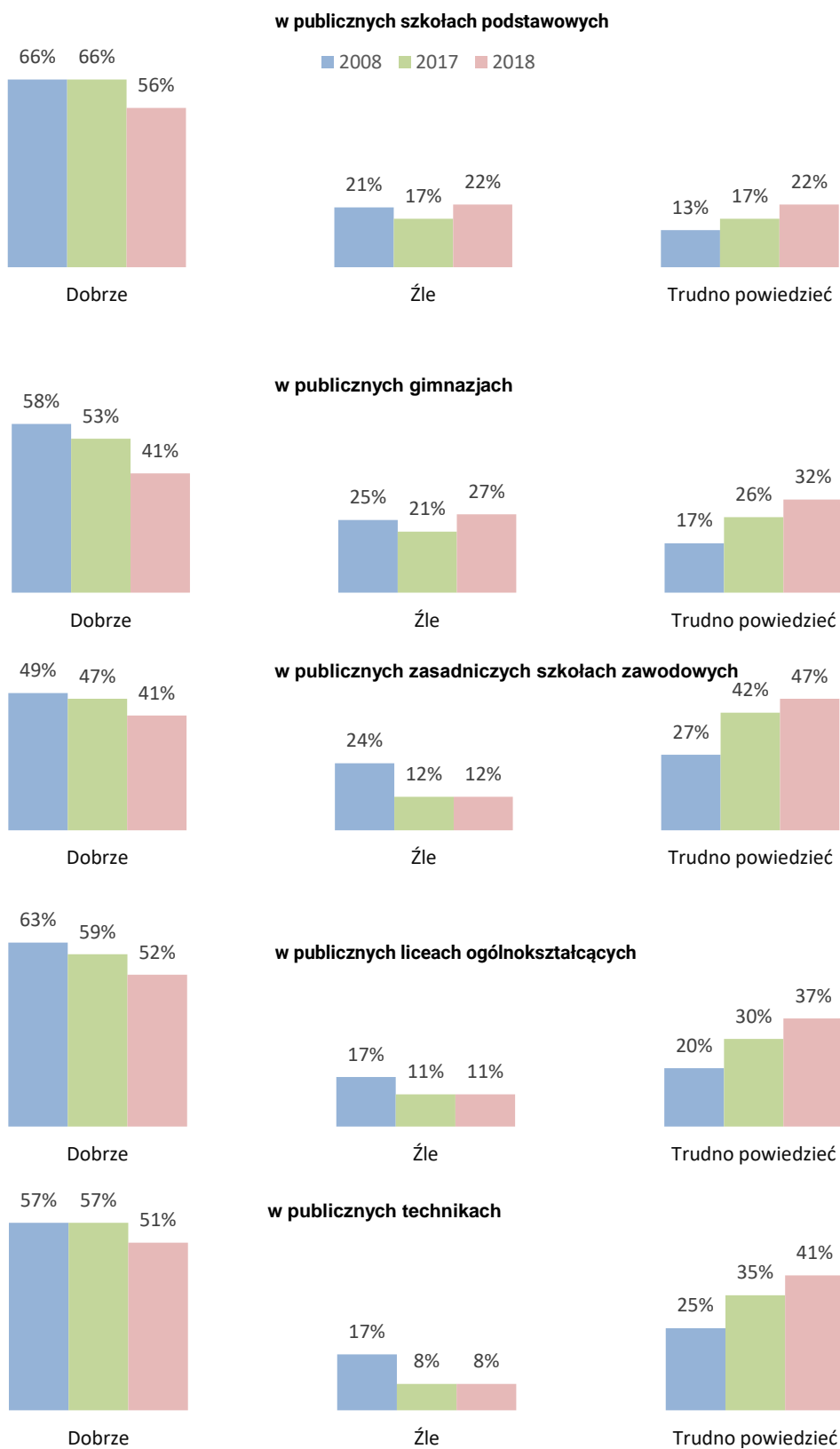
Co istotne, po uwzględnieniu opinii wyłącznie tych respondentów, którzy są w stanie ocenić poszczególne typy szkół publicznych (wykluczono z analizy liczne odpowiedzi „trudno powiedzieć”), hierarchia ocen znacznie się zmienia. Okazuje się bowiem, że najlepiej postrzegane są szkoły ponadgimnazjalne, w tym zwłaszcza technika, licea i szkoły branżowe (od 82% do 87% ocen pozytywnych). Relatywnie najslabiej natomiast wypadają gimnazja – niemal dwie piąte osób wypowiadających się na ten temat ocenia je źle (39% wobec 61% oceniających dobrze).

RYS. 2. Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) obecny poziom kształcenia w Polsce*:

*Rozkład odpowiedzi z wyłączeniem „trudno powiedzieć”

RYS. 3. Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) obecny poziom kształcenia w Polsce*:

*Z wyłączeniem odpowiedzi „trudno powiedzieć”

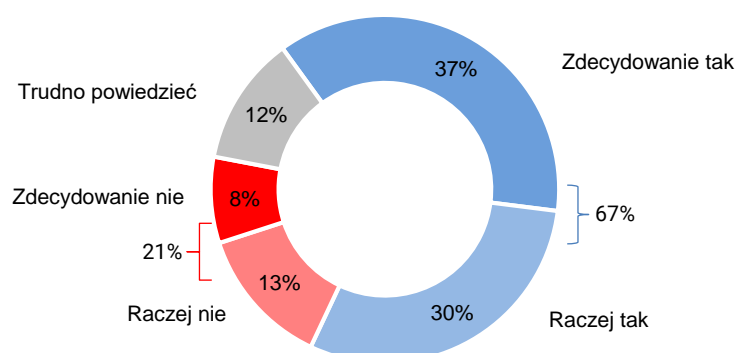
W ciągu ostatniego roku, a więc od czasu wprowadzenia reformy, opinie na temat poszczególnych typów szkół publicznych zmieniły się dość znacząco. Zmniejszyły się przede wszystkim odsetki pozytywnych ocen dotyczących poziomu kształcenia w gimnazjach (spadek o 12 punktów procentowych) i szkołach podstawowych (spadek o 10 punktów), a w mniejszym stopniu także w liceach ogólnokształcących (spadek o 7 punktów), technikach i zasadniczych szkołach zawodowych (spadek po 6 punktów). Patrząc z perspektywy ostatniego dziesięciolecia można zauważyć, że Polacy mają coraz częściej problem z jednoznaczną oceną poziomu kształcenia na poszczególnych szczeblach edukacji, co wynika m.in. z rosnącego odsetka osób starszych i bezdzietnych, które nie mają bezpośredniej styczności ze szkołą. Ponadto wzrost od 2017 roku odsetka odpowiedzi „trudno powiedzieć” może świadczyć o tym, że minęło jeszcze zbyt mało czasu, by móc jednoznacznie ocenić funkcjonowanie systemu edukacji w nowej formule.

NOWY SYSTEM EDUKACJI *VERSUS* POPRZEDNI

Pojawia się zatem pytanie, w jakim stopniu obserwowane zmiany w zakresie ocen jakości nauczania w polskich szkołach wynikają z wprowadzonej w ostatnim roku reformy systemu edukacji, a w jakim są od niej niezależne. Żeby to sprawdzić, poddaliśmy ocenie badanych najważniejsze zmiany, jakie zaszły w szkołach wraz z nową reformą oraz sposób ich wprowadzenia. Okazuje się, że Polacy – generalnie rzecz biorąc – pozytywnie oceniają nowy system edukacji z ośmioletnią szkołą podstawową, czteroletnim liceum ogólnokształcącym oraz pięcioletnim technikum. W tym względzie nie mają większych wątpliwości (12% odpowiedzi „trudno powiedzieć”). Dwie trzecie respondentów (67%) sądzi, że jest on lepszy niż wcześniej obowiązujący (z sześcioletnią podstawówką, trzyletnim gimnazjum, trzyletnim liceum ogólnokształcącym i czteroletnim technikum), w tym 37% ocenia go jako zdecydowanie lepszy. Przeciwną opinię wyraża jedna piąta badanych (21%), w tym jedynie 8% wyjątkowo krytycznie ocenia system edukacji bez gimnazjów.

RYS. 4. Rok temu zaczęła obowiązywać nowa reforma edukacji obejmująca m.in. zmiany w strukturze szkół. Rozpoczął się proces stopniowego wygaszania gimnazjów, a naukę w szkołach podstawowych wydłużono z 6 do 8 lat. Nauka w liceach trwa obecnie 4 lata, a nie jak poprzednio 3 lata, a naukę w technikum wydłużono z 4 do 5 lat. W systemie edukacji pojawiły się również dwustopniowe szkoły branżowe w miejsce zasadniczych szkół zawodowych.

Czy uważa Pan(i), że system edukacji z ośmioletnią szkołą podstawową, czteroletnim liceum ogólnokształcącym oraz pięcioletnim technikum jest lepszy niż wcześniej obowiązujący – z sześcioletnią podstawówką, trzyletnim gimnazjum, trzyletnim liceum ogólnokształcącym i czteroletnim technikum?

Zmianę strukturalną w szkołach związaną z wygaszaniem gimnazjów aprobują przede wszystkim ci respondenci, którzy sami kształcili się w systemie z ośmioletnią podstawówką (72% wskazań). Natomiast ci, którzy w ramach swojej edukacji uczęszczali do gimnazjów, istotnie częściej niż pozostali krytycznie oceniają wprowadzone zmiany, przy czym i wśród nich przeważa opinia, że obecny system nauczania (bez gimnazjów) jest lepszy niż poprzedni (58% wobec 32%).

TABELA 1

Czy Pan(i) osobiście kształcił się w systemie edukacji:	Czy uważa Pan(i), że system edukacji z ośmioletnią szkołą podstawową, czteroletnim liceum ogólnokształcącym oraz pięcioletnim technikum jest lepszy niż wcześniej obowiązujący – z sześcioletnią podstawówką, trzyletnim gimnazjum, trzyletnim liceum ogólnokształcącym i czteroletnim technikum?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
– z 8-letnią szkołą podstawową	72	17	11
– z 6-letnią szkołą podstawową i 3-letnim gimnazjum	58	32	10
– innym	62	20	18

Inną zmienną, która wpływa na ocenę systemu edukacji, są preferencje partyjne respondentów. Wprawdzie niemal we wszystkich elektoratach, z wyjątkiem Nowoczesnej, przeważają zwolennicy nowej struktury edukacji (bez gimnazjów), jednak zdecydowanie najwięcej jest ich wśród potencjalnych wyborców PiS i Kukiz'15 (odpowiednio 87% i 84%), wyraźnie mniej natomiast w elektoracie PO (51%), SLD (4,6%) czy, tym bardziej, Nowoczesnej (31%).

TABELA 2

Potencjalne elektoraty ugrupowań politycznych*	Czy uważa Pan(i), że system edukacji z ośmioletnią szkołą podstawową, czteroletnim liceum ogólnokształcącym oraz pięcioletnim technikum jest lepszy niż wcześniej obowiązujący – z sześcioletnią podstawówką, trzyletnim gimnazjum, trzyletnim liceum ogólnokształcącym i czteroletnim technikum?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Porozumieniem)	87	7	6
Kukiz'15	84	7	9
Polskie Stronnictwo Ludowe**	71	14	15
Platforma Obywatelska RP	51	39	10
Sojusz Lewicy Demokratycznej**	46	41	13
Nowoczesna**	31	54	15

* Wyróżnione na podstawie deklaracji udziału w hipotetycznych wyborach do Sejmu i poparcia dla poszczególnych ugrupowań

** Dane odnoszące się do tych elektoratów należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielką ich liczebność w próbie

Oceny nowego systemu edukacji są nieco lepsze wśród rodziców mających dzieci w wieku szkolnym niż wśród ogółu badanych, natomiast to, do jakiego typu szkoły uczęszczało dziecko w minionym roku, nie ma istotnego wpływu na wyrażaną przez jego rodziców opinię o obowiązującym systemie edukacji.

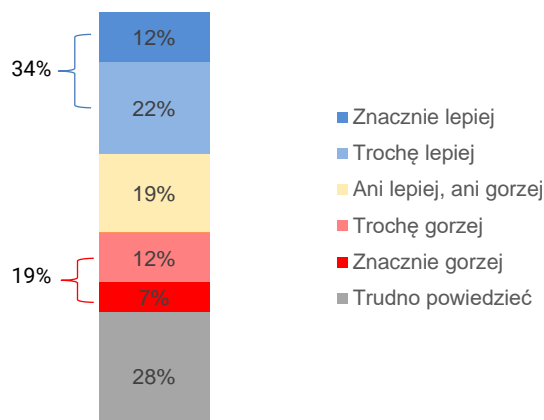
TABELA 3

Czy uważa Pan(i), że system edukacji z ośmioletnią szkołą podstawową, czteroletnim liceum ogólnokształcącym oraz pięcioletnim technikum jest lepszy niż wcześniej obowiązujący – z sześcioletnią podstawówką, trzyletnim gimnazjum, trzyletnim liceum ogólnokształcącym i czteroletnim technikum?	Rodzice mający dzieci uczęszczające			Ogół rodziców mających dzieci w wieku szkolnym (N=240)	Ogół respondentów
	do szkoły podstawowej (N=162)	do gimnazjum (N=52)	do szkoły ponadgimnazjalnej (N=69)		
	w procentach				
Tak	77	79	74	75	67
Nie	16	15	19	18	21
Trudno powiedzieć	7	6	7	7	12

OCENA REFORMY I JEJ SKUTKÓW

Wprawdzie Polacy nie mają większych wątpliwości co do tego, że system edukacji z ośmioletnią szkołą podstawową, czteroletnim liceum ogólnokształcącym oraz pięcioletnim technikum jest lepszy niż wcześniej obowiązujący, jednak opinie na temat jakości funkcjonowania nowej struktury w systemie edukacji są nieco bardziej podzielone. Jedna trzecia badanych (34%) sądzi, że system po zmianach działa lepiej niż ten sprzed reformy, co piąty (19%) jest zdania, że podobnie i tyle samo respondentów (19%) uważa, że gorzej. Ponadto stosunkowo duża grupa ankietowanych (28%) nie jest w stanie ocenić różnicy.

RYS. 5. Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie system edukacji funkcjonuje lepiej czy też gorzej niż przed wprowadzeniem reformy?

Pozytywnych zmian dopatrują się przede wszystkim osoby najczęściej praktykujące religijnie (60% wskazań), deklarujące prawicowe poglądy polityczne (48%), uzyskujące najniższe dochody *per capita* (42%) i mające wykształcenie zasadnicze zawodowe (40%). W grupach społeczno-zawodowych są to przede wszystkim bezrobotni (49%), rolnicy (46%), robotnicy niewykwalifikowani (46%) oraz pracownicy średniego szczebla, technicy (43%) – zob. tabele aneksowe.

Duże znaczenie dla wyrażanych opinii mają też preferencje partyjne. Pozytywnych zmian w systemie edukacji w związku z reformą dopatrują się głównie zwolennicy PiS – partii rządzącej, która wprowadziła reformę edukacji (54%), natomiast krytyczni pozostają w większości potencjalni wyborcy SLD (55%) oraz Nowoczesnej (63%).

TABELA 4

Potencjalne elektoraty ugrupowań politycznych*	Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie system edukacji funkcjonuje lepiej czy też gorzej niż przed wprowadzeniem reformy?			
	Lepiej	Ani lepiej, ani gorzej	Gorzej	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Porozumieniem)	54	10	6	30
Kukiz'15	28	38	11	23
Polskie Stronnictwo Ludowe**	31	27	17	25
Platforma Obywatelska RP	15	22	37	26
Sojusz Lewicy Demokratycznej**	8	17	55	20
Nowoczesna**	14	9	63	14

* Wyróżnione na podstawie deklaracji udziału w hipotetycznych wyborach do Sejmu i poparcia dla poszczególnych ugrupowań

** Dane odnoszące się do tych elektoratów należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielką ich liczebność w próbie

W przypadku rodziców mających dzieci w wieku szkolnym ocena zmian w funkcjonowaniu systemu edukacji po wprowadzeniu reformy nieco różni się od wyrażanej przez ogół badanych. Zdecydowanie rzadziej mają oni problem z udzieleniem odpowiedzi, natomiast częściej niż pozostali pozytywnie oceniają wprowadzone zmiany. Oceny te nie różnią się znacząco w zależności od typu szkół, do których uczęszczają podopieczni, choć można zauważyć, że nieco bardziej krytyczni w ocenie funkcjonowania nowego systemu edukacji są rodzice mający dzieci chodzące do szkół ponadgimnazjalnych niż opiekunowie młodszych uczniów.

TABELA 5

Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie system edukacji funkcjonuje lepiej czy też gorzej niż przed wprowadzeniem reformy?	Rodzice mający dzieci uczęszczające			Ogół rodziców mających dzieci w wieku szkolnym (N=240)	Ogół respondentów
	do szkoły podstawowej (N=162)	do gimnazjum (N=52)	do szkoły ponadgimnazjalnej (N=69)		
	w procentach				
Lepiej	51	51	51	46	34
Ani lepiej, ani gorzej	20	16	9	19	19
Gorzej	20	19	25	22	19
Trudno powiedzieć	9	14	15	13	28

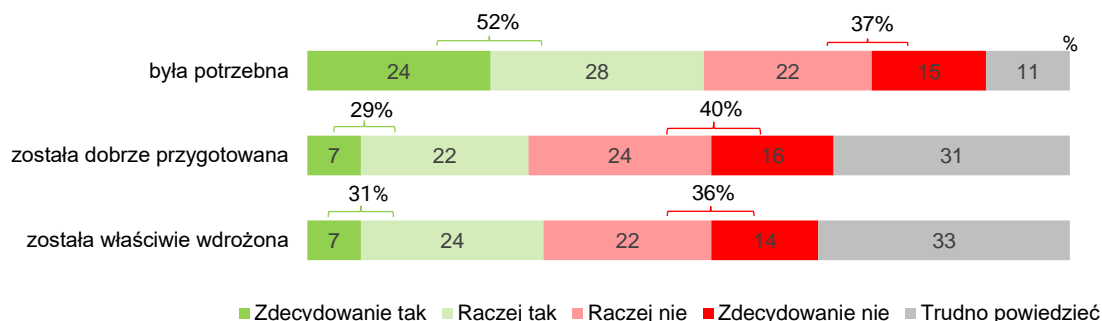
Kluczowa w ocenie zmian w systemie edukacji jest obserwacja ich implementacji w szkołach zlokalizowanych w najbliższym sąsiedztwie. Wprawdzie znaczny odsetek badanych (42%) nie orientuje się, czy w pobliskich szkołach pojawiły się jakieś problemy w związku z wdrażaną reformą (zob. tabelę aneksową 6), jednak ci, którzy takie trudności dostrzegli (łącznie 15% ogółu badanych), w większości (51%) są zdania, że obecnie system edukacji funkcjonuje gorzej niż przed wprowadzeniem reformy. Przeciwnego zdania są natomiast ci, którzy problemów z wdrażaniem reformy w szkołach zlokalizowanych w ich miejscu zamieszkania (gminie) nie zaobserwowali (łącznie 43% ogółu badanych) – 52% z nich ocenia, że obecny system nauczania w szkołach sprawdza się lepiej niż poprzedni.

TABELA 6

Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie system edukacji funkcjonuje lepiej czy też gorzej niż przed wprowadzeniem reformy?	Czy w szkołach zlokalizowanych w Pana(i) miejscu zamieszkania, gminie pojawiły się jakieś problemy, trudności związane z wdrażaną od września ubiegłego roku reformą systemu edukacji?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Lepiej	21	52	19
Ani lepiej, ani gorzej	18	21	18
Gorzej	51	9	19
Trudno powiedzieć	10	18	44

Polacy na ogół sądzą, że reforma edukacji była potrzebna (52% wobec 37% będących przeciwnego zdania), natomiast mają istotne zastrzeżenia do jej przygotowania (40% opinii negatywnych wobec 29% pozytywnych) oraz wdrożenia (odpowiednio 36% wobec 31%).

RYS. 6. Czy, w Pana(i) opinii, reforma edukacji:

Ci respondenci, którzy w szkołach zlokalizowanych w pobliżu miejsca ich zamieszkania zetknęli się z trudnościami związanymi z wprowadzaniem reformy, nie mają większych wątpliwości co do tego, że została ona źle przygotowana (78%) i niewłaściwie wdrożona (72%). W większości też twierdzą, że nie była potrzebna (60%). Z kolei wśród tych, którzy nie zaobserwowali w pobliskich szkołach problemów związanych z reformą, choć nie brakuje głosów krytycznych na jej temat (około jednej czwartej wskazań), najczęściej wyrażane jest przekonanie, że była ona potrzebna (65%), została właściwie wdrożona (50%) i dobrze przygotowana (46%).

TABELA 7

Czy, w Pana(i) opinii, reforma edukacji*:		Czy w szkołach zlokalizowanych w Pana(i) miejscu zamieszkania, gminie pojawiły się jakieś problemy, trudności związane z wdrażaną od września ubiegłego roku reformą systemu edukacji?		
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć
		w procentach		
– była potrzebna	Tak	38	65	42
	Nie	60	27	41
	Trudno powiedzieć	2	8	17
– została dobrze przygotowana	Tak	14	46	17
	Nie	78	26	42
	Trudno powiedzieć	8	28	41
– została właściwie wdrożona	Tak	20	50	15
	Nie	72	22	38
	Trudno powiedzieć	8	28	47

*Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Istotne znaczenie w ocenie zasadności reformy, jej przygotowania i wdrożenia mają przede wszystkim poglądy polityczne i preferencje partyjne badanych. Pozytywne opinie we wszystkich aspektach wyrażają głównie osoby o poglądach prawicowych (zob. tabele aneksowe), w tym przeważnie zwolennicy PiS. O potrzebie reformy, poza wyborcami PiS, w większości przekonani są także sympatycy PSL oraz ruchu Kukiz'15. Ci ostatni dość dobrze też oceniają wdrożenie reformy. W pozostałych elektoratach przeważa przekonanie, że reforma nie była potrzebna, a zwłaszcza że została źle przygotowana i niewłaściwie wdrożona.

TABELA 8

Czy, w Pana(i) opinii, reforma edukacji:		Potencjalne elektoraty ugrupowań politycznych*					
		PiS	Kukiz'15	PSL**	PO	SLD**	Nowoczesna**
		w procentach					
– była potrzebna	Tak	74	65	60	33	23	31
	Nie	16	30	25	62	72	69
	Trudno powiedzieć	10	5	15	5	5	0
– została dobrze przygotowana	Tak	50	27	17	11	4	5
	Nie	14	46	54	73	82	86
	Trudno powiedzieć	36	27	29	16	14	9
– została właściwie wdrożona	Tak	51	47	20	14	11	17
	Nie	12	34	52	64	70	74
	Trudno powiedzieć	37	19	28	22	19	9

* Wyróżnione na podstawie deklaracji udziału w hipotetycznych wyborach do Sejmu i poparcia dla poszczególnych ugrupowań

** Dane odnoszące się do tych elektoratów należy traktować z ostrożnością ze względu na niewielką ich liczebność w próbie

Chociaż przed wdrożeniem reformy edukacji w 2017 roku Polacy w większości pozytywnie oceniali poziom kształcenia we wszystkich typach szkół, w tym również w gimnazjach, obecnie na ogół przyznają, że reforma była potrzebna (52%). Bez względu na to, czy sami uczęszczali do gimnazjum czy też nie, najczęściej sądzą, że system edukacji z ośmioletnią szkołą podstawową, czteroletnim liceum ogólnokształcącym oraz pięcioletnim technikum jest lepszy niż wcześniej obowiązujący (z sześcioletnią podstawówką, trzyletnim gimnazjum, trzyletnim liceum i czteroletnim technikum). Natomiast przekonanie, że obecnie system edukacji funkcjonuje lepiej niż przed wprowadzeniem reformy, nie jest już tak rozpowszechnione (34%). Wynika to stąd, iż znaczna część badanych uważa, że reforma, choć w założeniach zasadna, została źle przygotowana (40%) i niewłaściwie wdrożona (36%). Szczególnie krytyczni w tym względzie są ci, którzy osobiście zetknęli się z problemami wynikłymi z wprowadzenia reformy w szkołach zlokalizowanych w pobliżu miejsca ich zamieszkania.

Należy też zauważyć, że reforma edukacji i jej efekty postrzegane są w znacznej mierze przez pryzmat sympatii politycznych. Pozytywnie o omawianych aspektach reformy, autorstwa PiS, wypowiadają się przede wszystkim zwolennicy partii rządzącej, z kolei zasadność wprowadzanych zmian, szczególnie zaś przygotowanie reformy i sposób jej implementacji, krytykują głównie potencjalni wyborcy ugrupowań opozycyjnych, w tym zwłaszcza PO, SLD i Nowoczesnej.

Opracował

Rafał Boguszewski